

להתזדנע

ולהגלות מחמדי התורה בכל דף בשי"ס

פסחים דף כח

בענין איסור חמץ בערב הפסח

בפסחים דף כ"ח. דתניא, חמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו, עובר עליו בלאו, תוך זמנו עובר עליו בלאו וזרת, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אינו עובר עליו בלא כלום, תוך זמנו עובר עליו בברת ובלאו. ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה, אתאן לתנא קמא.

- א -

איסור אכילת חמץ מן התורה בערב הפסח

זמנו ובין לפני זמנו, וא"כ האוכל חמץ בערב הפסח אחר חצות אינו לוקה.

והנה בתוס' (ד"ה רבי) כתבו דלרבי שמעון נהי דבערב פסח אחר חצות אין איסור לאו באכילת חמץ, מכל מקום מודה דיש איסור תורה באכילת חמץ אחר חצות. וזה נלמד מקרא ד'אך ביום הראשון תשביתו' דכיון שבחצות היום מוזהר במצות תשביתו, משמע דצריך להשביתו שלא כדרך הנאה דהיינו אכילה. וכתבו דמכל מקום להסיקו תחת תבשילו מותר לרבי שמעון. והיינו דלרבי שמעון אחר חצות אסור באכילה מן התורה מצד מצות תשביתו, ומדאורייתא מותר בהנאה, ומדרבנן אסור גם בהנאה. וכן כתב בהשגת הראב"ד שם דגם לרבי שמעון אסור באכילה מן התורה, כי זה נלמד מקרא דביום הראשון תשביתו שאור, אמנם אין בו לאו דמלקות, וגם מותר בהנאה מן התורה. א

והנה לאור האמור דמה שאסור לרבי שמעון לאכול חמץ בערב פסח עד חצות הוא מצד מצות תשביתו, מעיר בצ"ח (בסוגיון) דאם כן נאמר דנשים שהן פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא יהיו פטורות ממצות עשה ד'תשביתו', ואם כן יהיו נשים רשאות לאכול חמץ בערב פסח אחרי חצות עד הערב. ואין לומר שכן הוא באמת דנשים רשאות לאכול חמץ מן התורה עד הערב, דאם כן מדוע שורפין תרומה של חמץ בתחילת שש, הרי אפשר להאכיל התרומה לנשים כהנות, ומוכח מזה דנשים אסורות באכילת חמץ בערב הפסח אחרי חצות.

וכתב, דזה משום דבאמת מצוות נשים במצות תשביתו אע"ג שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, כי בגמ' לעיל דף ה': מתבאר דלמדן מגזירה שוה 'שאור' האמור בבל 'יראה מ'שאור' האמור בבל 'מצא, וכמו כן יש ללמוד

פלוגתת הראשונים אם בערב הפסח הלכה כרבי יהודה או כרבי שמעון / אפילו לרבי שמעון יש איסור תורה באכילת חמץ בערב הפסח / נשים חייבות במצות תשביתו, ולכן אסור גם להם אכילת חמץ בערב הפסח מן התורה / לרבי שמעון דחמץ בערב הפסח מותר בהנאה, צריך לקיים מצות תשביתו בבדיקה וביעור ולא בביטול

- רמב"ם, ראב"ד, תוספות, צ"ח -

א. כפי המבואר נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון אם חמץ בערב פסח אסור באכילה מן התורה בלאו, או שאינו אסור מן התורה בלאו, דרבי יהודה דורש מיתור דקרא לאסור בלאו אכילת חמץ גם בערב הפסח, ורבי שמעון דורש קרא לדרשה אחרת, ולדבריו אין דרשה ללמוד איסור אכילת חמץ בערב הפסח. כפי המבואר, רבי יהודה דורש שני מקראות, אחד ללאו דאכילת חמץ בערב הפסח, ואחד ללאו דאכילת חמץ אחרי הפסח.

להלכה הסכימו כל הראשונים דאחרי הפסח אינו עובר בלאו, כרבי שמעון שסובר דחמץ שעבר עליו הפסח אסור רק מדרבנן משום קנס. אכן לגבי חמץ בערב הפסח נחלקו הראשונים אם הלכה כרבי יהודה או כרבי שמעון. הרמב"ם בפרק א' מהלכות חמץ ומצה הלכה ח' כתב דאסור לאכול חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה, וכל האוכל בזמן הזה לוקה מן התורה שנאמר (דברים ט"ז) לא תאכל עליו חמץ, משעה שראויה לשחיטת הפסח שהוא בין הערבים והוא חצי היום. וכתב במגיד משנה דאע"ג דלאחר זמנו הלכה כרבי שמעון דאינו מוזהר בלאו, מכל מקום לפני זמנו הלכה כרבי יהודה דעובר עליו בלאו.

והראב"ד שם חולק על הרמב"ם וסובר דהלכה כרבי שמעון בין לאחר

השלמות והוספות

ובזה הוא מיישב מה דשמעו בשו"ע שם סעיף א' דהפת שעיפשה ונפסלה מאכילת אדם אסורה באכילה מן התורה, אע"ג שזו אכילה שלא כדרכה, כי חמץ בפסח אסור גם באכילה שלא כדרכה, מצד איסור תשביתו.

ובמנחת חינוך מצוה ט' (אות ב') כתב פרט נוסף, דכיון דאיסור אכילת חמץ בערב פסח נלמד רק מקרא דתשביתו, נמצא דהאיסור תלוי בגדרי מצות תשביתו, ולכן בדבר שאין נוהג בו מצות עשה דתשביתו אין בו איסור אכילה דאורייתא, ולכן כתב דעל חמץ של אחרים ושל גבוה, כיון דאינו מצווה עליו במצות עשה דתשביתו, ממילא אינו אסור באכילה מן התורה.

עוד כתב, דעל חצי שיעור חמץ אין בו איסור אכילה דאורייתא בערב הפסח, ואע"ג דכל איסורי אכילה נאסרו גם בחצי שיעור, אפילו הכי בערב הפסח אין איסור

איסור אכילת חמץ שמצד מצות תשביתו נוהג גם באכילה שלא כדרכה / איסור אכילת חמץ בערב הפסח לרבי שמעון אינו נוהג בחמץ שאינו שלו / אינו נאסר בחצי שיעור

- מקור חיים, מנחת חינוך -

א. במקור חיים סי' תמ"ב סק"ב כתב דלפי מה שכתבו התוס' דגם לרבי שמעון אסור חמץ באכילה לפני זמנו מן התורה מקרא דתשביתו, נמצא דיש לאסור חמץ בפסח שלא כדרך אכילה אפילו מן התורה, ואע"ג דבכל איסורי אכילה אינו עובר מן התורה אלא באוכל כדרך אכילה, כדאי לעיל דף כ"ד; זה משום דלאו שנאמר בתורה בלשון 'לא תאכל' אינו עובר אלא באוכל כדרך אכילה, אבל אכילת חמץ בערב הפסח שנאסר מן התורה מצד מצות תשביתו, כיון דבקרא ד'תשביתו' לא כתיב לשון אכילה, נמצא דאסור מן התורה לאכול אפילו שלא כדרך אכילה, וכיון שמצות תשביתו

שמועיל הביטול אפילו בלב הוא מפני דכיון דחמץ אינו ברשותו של אדם, אלא שעשאו התורה כאילו הוא ברשותו לעבור עליו, לכן מועיל מה שמבטלו בלבו ומגלה דעתו שאינו רוצה בו, ובזה גם נתקיים מצות תשבייתו. והנה מה שחמץ אינו ברשותו של אדם הוא מפני שהוא אסור בהנאה, ונמצא דלרבי שמעון שסובר דחמץ בערב פסח מותר בהנאה, כשמבטל את החמץ בערב הפסח, לא חל הביטול מיד בשעה שמבטלו, כי אז עדיין הוא מותר בהנאה והוא ברשותו של אדם, אלא שהביטול יחול בערב כשיאסר עליו בהנאה, כי אז לא יהיה ברשותו של אדם, ונמצא שבערב הפסח שהוא כבר מצווה בתשבייתו עדיין לא מקיים המצוה בביטול, כי הביטול לא חל בערב הפסח כי אם בליל פסח כשנאסר עליו בהנאה, וכיון שמוחייב בערב הפסח במצות תשבייתו, על כרחך דצריך לקיים מצות תשבייתו דוקא על ידי ביעור, ולא ע"י ביטול.

'שאור' האמור במצות תשבייתו מ'שאור' האמור בלאו דבל יראה, ולכן כשם שנשים חייבות בלאו דבל יראה חייבות גם במצות תשבייתו, ולכן גם נשים אסורות באכילת חמץ מן התורה ערב פסח אחר חצות. ^[א]

ובעיקר הדבר דלרבי שמעון חמץ מותר בהנאה מן התורה עד הלילה, בצל"ח לעיל דף ב'. (ד"ה ואמנם אמינא) כתב חידוש נפלא, דלפי זה נמצא דלרבי שמעון אינו מקיים מצות תשבייתו בערב פסח על ידי ביטול חמץ, ולדבריו חייב אדם מן התורה מצד מצות תשבייתו דוקא לבער את החמץ מביתו, ולא להסתמך על הביטול.

והנימוק בזה הוא, שהרי הר"ן לעיל (דף ב') מפרש גדר ביטול חמץ דמה

- ב -

לאו דבל יראה אם נוהג גם בערב הפסח

אמנם בשו"ת נודע ביהודה מהדו"ק או"ח סי' כ' חולק על דברי המגיד משנה בהבנת דברי הרמב"ם, והעלה דדעת הרמב"ם הוא דעובר בבל יראה גם בערב הפסח. והמקור לזה הוא משום דיש גזירה שוה להקיש מצות עשה ד'תשבייתו' ללאו ד'בל יראה', שהרי נאמר 'שאור' בקרא דאך ביום הראשון תשבייתו שאור מבתיכם, ונאמר 'שאור' בלאו דלא יראה לך שאור בכל גבולך, ומזה למדין דגם בשאר ימי הפסח נוהגת מצות תשבייתו, וכשם שלמדין מזה שבכל ימי הפסח נוהגת מצות תשבייתו, כך למדין מזה שבערב הפסח נוהג לאו דבל יראה.

אכן בנודע ביהודה שם מאריך עוד בזה, והעלה דדבר זה תלוי בפלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון אם יש לאו באכילת חמץ בערב הפסח, דדוקא לרבי יהודה שיש איסור לאו באכילת חמץ בערב הפסח יש ללמוד מגזירה שוה דיש לאו דבל יראה בערב הפסח, אבל לרבי שמעון שסובר שאין איסור אכילת חמץ אין ללמוד מגז"ש לומר שבערב הפסח נוהג לאו דבל יראה, ולכן לרבי שמעון אינו עובר בבל יראה אלא בתוך הפסח, ולא בערב הפסח.

ולפי זה כתב דפלוגתת הרמב"ם והראב"ד צדקו יחדיו, כי הרמב"ם שכתב בפ"ג הלכה ח' שעובר בבל יראה גם בערב הפסח, כתב כן לפי שיטתו (ה"ל) שכתב בפרק א' הלכה ח' דהאוכל חמץ בערב הפסח עובר עליו בלאו, והיינו שפסק כרבי יהודה, ולכן הוא סובר דעובר בבל יראה גם בערב הפסח. והראב"ד שחולק על הרמב"ם וסובר דאין לאו דבל יראה נוהג בערב הפסח, זה לפי שיטתו (ה"ל) שבפרק א' הלכה ח' הוא חולק על הרמב"ם וסובר שאין איסור אכילת חמץ בערב הפסח, כי הוא פוסק כרבי שמעון, ולכן הוא סובר שלאו דבל יראה נוהג דוקא בפסח עצמו, ולא בערב הפסח. ^[א]

פלוגתת הראשונים בזה / תלוי אם הלכה כרבי יהודה או כרבי שמעון לגבי אכילת חמץ לפני זמנו

- רמב"ם, ראב"ד, רש"י, נודע ביהודה -

ב. הרמב"ם בפרק ג' מהל' חו"מ הלכה ח' כתב דאם לא ביטל את החמץ בערב הפסח לפני שש שעות, ומצא חמץ ששכח אותו מלבערו והיה דעתו עליו, הרי זה עבר על לא יראה ולא ימצא כיון שלא ביער ולא ביטל, ואחר שש שעות אינו יכול לבטלו.

וכתב הראב"ד שם דמשמע מדברי הרמב"ם שסובר דעובר בבל יראה גם בערב פסח אחרי חצות. והוא חולק על זה, וכתב דלאו דבל יראה נוהג דוקא בשבעת ימי הפסח, אבל בערב הפסח מצווה רק במצות השבתה, ואינו עובר עליו בבל יראה.

ובדברי רש"י לעיל דף ד'. (ד"ה בין) מתבאר דסובר דעובר בבל יראה גם בערב הפסח, כי רש"י שם כתב דחמץ אינו אסור מן התורה בבל יראה ובאכילה אלא משש שעות, ע"כ. ומשמע שסובר דבערב הפסח אחרי חצות עובר על החמץ בלאו דבל יראה. וכן משמע ברש"י בב"ק דף כ"ט: (ד"ה משש) שכתב דחמץ משש שעות ולמעלה עשאו הכתוב להיות ברשותו לעבור עליו בבל יראה ובל ימצא.

והנה במגיד משנה שם מפרש בדברי הרמב"ם דאין כוונתו לומר שאם לא ביער ולא ביטל לפני שש שעות עובר עליו בבל יראה כבר בערב הפסח, אלא כוונתו לומר דאם לא ביטל לפני שש, כשיבא הפסח ולא יבערו יעבור עליו בבל יראה, כי אחרי שש שעות אין מועיל הביטול. והוא מוכיח כן מלשון הרמב"ם בפתיחתו להלכות חמץ ומצה.

השלמות והוספות

דבל יראה, כי אם מצות תשבייתו בלבד, נמצא שאין לאסור החמץ אחרי הפסח, כי מצד שעבר על מצות תשבייתו בלבד אין לאסור החמץ אחרי הפסח, ואילו מצד לאו דבל יראה אין בחמץ זה שום אדם שעבר עליו בבל יראה, ודינו כחמץ של נכרי שמותר אחר הפסח כיון שלא עבר עליו שום אדם בבל יראה.

ובתחילה כתב, דלכאורה בין להרמב"ם ובין להראב"ד יש לאסור את החמץ אחרי הפסח, כי לדעת הרמב"ם שסובר דבערב הפסח נוהג לאו דבל יראה, נמצא שדינו כשאר חמץ שעבר עליו הפסח, כיון שהיה אצל הבעלים שעה אחת בערב הפסח, וכבר עבר עליו בלאו דבל יראה. ואילו לדעת הראב"ד, נהי דבערב הפסח אינו עובר עליו בבל יראה, מכל מקום כיון שסובר כרבי שמעון שבערב הפסח אין בו לאו דאכילת חמץ, וגם עדיין חמץ מותר בהנאה מן התורה, נמצא דכשמת בערב הפסח ירשו היורשים את החמץ, דכיון שעדיין הוא מותר בהנאה, אינו נפקע מרשותו אלא בפסח עצמו, ונמצא דבערב הפסח זכו בו היורשין, ובהגיע הפסח הם עוברין עליו בלאו דבל יראה, וא"כ החמץ אחר הפסח אסור בהנאה, כיון שהיה אצל היורשין בתוך הפסח.

אמנם שוב הוא מאריך עוד בזה, ולבסוף דבריו הוא מצדד להקל להחמיר את החמץ אחרי הפסח.

ב. בחינוך מצוה ט' כתב ג"כ דמצות תשבייתו נוהגת זכרים ובנקיבות. ובשאלת אריה סי' פ"ב כתב ג"כ דנשים חייבות במצות תשבייתו, וכשם שחייבות בלאו דבל יראה כך חייבות בעשה דתשבייתו שנאמרה עם הלאו דבל יראה, ולא רק בתוך הפסח שנוהג לאו דבל יראה, אלא גם בערב הפסח אפילו להסוברים שאינו נוהג לאו דבל יראה, מכל מקום כיון שחייבות בעשה זו בתוך הפסח, חייבות בה גם בערב הפסח.

מי שמת בערב הפסח והיה לו חמץ, אם הוא נאסר אחרי הפסח / שעבר עליו אסור משום קנס על עבירת בל יראה

- שו"ת נודע ביהודה -

ג. בשו"ת נודע ביהודה שם הנידון הוא לגבי מי שמת בערב פסח אחרי חצות והניח חמץ ברשותו, דיש לעיין אם חמץ זה אסור אחר הפסח כשאר חמץ שעבר עליו הפסח שאסרוהו חכמים מחמת קנס על עבירת בל יראה, או דבחמץ זה יש לומר דאין שום אדם שעבר עליו בבל יראה, כי היורשים אינם יורשים את החמץ, דכיון שחמץ בפסח משש שעות ולמעלה אינו ברשותו של אדם, נמצא שלא זכו בהחמץ ולא הגיע החמץ ליד היורשים, ואילו אותו אדם שמת ערב הפסח אחר חצות, אם נאמר שבערב הפסח עוברים בלאו דבל יראה, נמצא דיש לאסור החמץ מחמת האדם שמת, כי לפני מיתתו כבר עבר עליו בבל יראה, אבל אם ערב הפסח אינו נוהג לאו

תא שמע. מאי להתוודע!

שיעורי שמע בנושאי התוודע

על ידי מגידי השיעורים המפורסמים

הרה"ג ר' מנשה רייזמן שליט"א - אידיש
 הרה"ג ר' ארי' ואלדן שליט"א - אנגלית
 הרה"ג ר' יוסף נחום שטרומ שליט"א - עברית

גליון יומי בלשה"ק ובאנגלית

עם שיעור ערוך בלשון צח ונעים המקיף נושא מרכזי בדף מראשוני הראשונים עד אחרוני האחרונים, עם עריכה וחלוקה כך שהקורא יוכל לבחור גם קטע או מבחר קטעים מתוך הגליון

שאלון סיכום שבועי

מבחנים בסגנון אמריקאי אשר יעזרו למנויים לשנן ולזכור את הנלמד למטן יעמדו לימים רבים

שו"ת עם הרבנים הגאונים שליט"א

תמיד רצית לדון בענין על הדף תמיד נשאר לך שאלות נקודתיות שלא היה לך מענה עליהם. מהיום לא עוד.

מגידי שיעור בדף היומי מוזמנים להצטרף לחודש ניסיון חינם, נא לציין בהתקשרותכם.

... מסלול מיוחד גם ללומדי 'דף הכולל' [20 דף לחודש]

להצטרפות ומנויים: 718-298-24-16

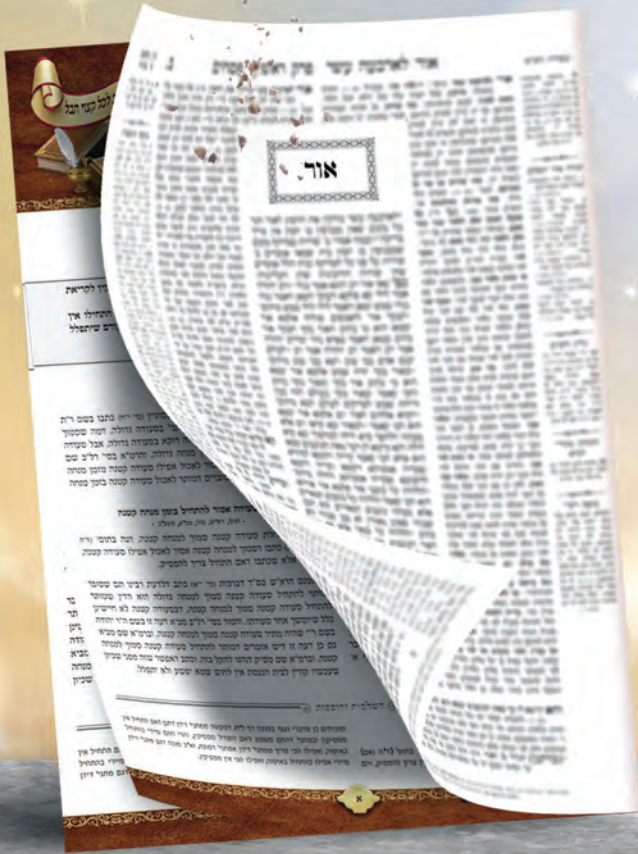
מנוי חודשי ע"ס \$4 בלבד

lehisvada.com

לייגט אריין א ספעציעלע געשמאק אין דעם דף היומי

איערע מסכת פסחים וועט האבן אינגאנצן א אנדערע טעם בע"ה

הערליכע גליונות על הדף • טעגליכע שיעורים יקרים מתוקים מדבש

שרייבט אייך שוין איין אין להתוודע פאר די סימבאלישע פרייז פון 14 <<< אדער 44 פארן באקומען אין פאסט צווי וואכן פריער

רופט און די הנאה וועט געהערן בלויז צו אייך! 02-990-4001